

פרפראות פאר

נלקט מכתבי המחבר ר' ישראל אברהם ב"ר יהודה אריה לייב יוד ז"ל
לזכותו ולעילוי נשמתו

עמלק בא דרך האתרים הם האתרים הטכנולוגיים אות יז

א, ריש לקיש וחבריו הראשונים ביאור ע"ד התפארת שלמה

כתיב (במדבר י"ט י"ד) "זאת התורה אדם כי
ימות באוהל

כתב בספר תפארת שלמה (ריש פרשת חקת),
איתא בגמרא, (ברכות ס"ג ע"ב), אמר ריש
לקיש, מניין שאין דברי תורה מתקיימין אלא
במי שממית עצמו עליה – שנאמר (במדבר י"ט
י"ד) "זאת התורה אדם כי ימות באהל". אין
התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו
עליה. ע"כ,

הנה צריך האדם, להיות חרד ולהחיש לעסוק
בד"ת בעודנו בחיים חיותו בעוה"ז, ואל יאמר
לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה, לכן צריך
להיות יקר בעיניו היום והשעה שהוא בעוה"ז
עודנו בכחו לתקן הכל ללמוד תורה, אבל
אח"כ, אם יתן כל חללי דעלמא בעד יום אחד
לשוב לעוה"ז לתקן מה שעיוות אז לא
יניחוהו.

ומביא התפארת שלמה המעשה בריש לקיש שפירש מחבריו שודדי ההרים

כדאיתא בפרקי דר"א (פרק מ"ג אות מ"ד) אצל
ריש לקיש, כי ביום שנסתלק הוא מעוה"ז
מתו ג"כ כל חבריו הראשונים השודדים
בהרים שפירש מהם. והנה כאשר ראו בהכבוד
והגדולה שנעשה לריש לקיש בג"ע בעולם
העליון עם הצדיקים, ולהם דחפו מדחי אל
דחי.

ויצעקו בצר להם לאמר, מה נשתנה הוא ממנו
הלא הוא עמנו היי. וישיבו להם, כי הוא פירש
מהם לעסוק בתורה ומעש"ט, וישאלו, הניחנו
גם אנחנו נשוב ונעסוק בתורה מעתה. ואמרו
להם, עתה שוב אין פנאי עוד, היה לכם לחזור
בתשובה בחיים חיותכם, ע"כ בפרד"א,

מפתח ענינים פרשת חוקת תשפ"ו

א, ריש לקיש וחבריו הראשונים ביאור ע"ד
התפארת שלמה
ב, בירור בדעות במה חטאו משה ואהרן
בעניין מי מריבה עקידת יצחק
ג, לא האמנתם בי כי שמחה היא הוכחה
לאמונה ביאור המהר"ל
ד, על הצדיק לגזור מעצמו ללא תפילה דרך
ספר העקרים
ה, באלישע מצינו שאין לצדיק לגזור מעצמו
רק להתפלל
ו, ביאור בהבדל בין אלישע למשה רבינו
ז, משה רבינו לא חטא כלל וכלל
ח, ביאור במה שאמר רב יוסף על רפב"י כמה
נפיש גברא ממשה
ט, בגלל הקמצנות במימי העיניים היה חוסר
מים לישראל
י, ביאור בענין מטהר טמאים ומטמא
טהורים בדרך אפשר
יא, מסירות הנפש של משה רבינו שלא יכנס
לארץ
יב, בירור בעל הסלע הך ויצאו מים איך
הזכיר חובת משה רבינו
יג, ביאור על הסלע הך ע"ד המהרש"א
יד, עמלק בא דרך האתרים הם האתרים
הטכנולוגיים
טו, נפשנו קצה בלחם הקלוקל ביאור בדבר
הקשה
טז, לפגוש אדם רשע לתת לו שלום זו דרך
החינוך של אהרון להשיב מעוון
יז, דרך החינוך של רבינו הקדוש הוא בדרכו
של אהרון דרך הכבוד
יח, בקש קהלת להיות כמשה ביאור נפלא
ממוהר"ר שאול מאמסטרדם
יט, משה רבינו לא נכנס לארץ מחשש שמא
יעשוהו אלוה
כ, ביאור מסתכלין כלפי מעלה בספר בן
יהודע

אך אם גם קבלת עומ"ש גם לא היתה בשלימות, ולכן לימוד התורה לא עזר לו לנצח היצר הרע, אזי יזכור לו יום המיתה, כלומר, שידמה בנפשו אדם כי ימות באהל, שמבקש את נפשו להשיבה על יום אחד לעוה"ז עוד. כמה היה משתדל בתורה ומצות ומעש"ט באותו היום שהניחוהו לשוב, בוודאי לא היה מניח אף רגע אחד בלי עבודה ותיקון השלימות לכל ימי חייו. כי היום הזה הוא, שהניחו לשוב לעוה"ז עוד משמים כדי לעשות תשובה לפני מיתתך, כמה יקר הוא היום הזה שלא תוכל עוד להשיגו אח"כ כנ"ל. עכ"ד התפארת שלמה,

וזהו פירוש הגמרא נצחו מוטב, ואם לאו, שלא היה לימוד התורה כדבעי, אך וודאי שעסק התורה הוא זה שמצילו מיצר הרע.

יש לציין כי הקושיא המעשה והביאור כולם דברי ריש לקיש הם

ראוי לציין, כי המימרא של, נצחו מוטב ואם לאו, שעליה הקשינו לעיל, נאמרה ע"י ריש לקיש, (ברכות ה' ע"א)

וההסבר של, התפארת שלמה, נאמר, על דברי ריש לקיש, (ברכות ס"ג ע"ב), אמר ריש לקיש, מנין שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה – שנאמר (במדבר י"ט י"ד) "זאת התורה אדם כי ימות באהל". אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה.

וגם הפרקי דרבי אליעזר, שהביא התפארת שלמה, (פרק מ"ג) שבה תירצנו את הקושיא, היה עובדא בריש לקיש, א"כ גם הקושיא וגם התירוץ, הכל מריש לקיש.

ב, בירור בדעות במה חטאו משה ואהרן בעניין מי מריבה עקידת יצחק

עקידת יצחק (במדבר שער פ עמוד קס"ט) כתב, הקשה מכלן בחטאו של משה רבינו וענשו. שהרי שולחן והרי בשר והרי סכין לפנינו ואין לנו פה לאכל (קידושין מ"ו א). וזה כי מצות השם למשה היא כתובה לפנינו, והמעשה אשר עשה לא נעלם מנגד עינינו, ומחרון אף הש"י עליהם נשתומם לבנו ואין אתנו פירוש על זה שישכך את האזן בחטא וביישוב הכתובים ויען כי רבו בו הדעות אזכור אותם על סדר הכתובים שדקדקו אותם איש איש לפי דעתו ויתבאר איך היו קצתם ספקות לקצתם ועם זה יתבאר על נכון מה שיאמר בו בסוף.

והוא כי כל המעשה הזה נכלל במה שאמר הכתוב ויקהילו משה ואהרן את הקהל אל פני הסלע ויאמר להם שמעו נא המורים וגוי' וירם משה את ידו ויד את הסלע וגוי', והנה על כרחנו היה החטא בכלל מה שיספרו אותו אלו הדברים, או בדבר מיוחד הנאמר בחלקיהם.

הנה לכך אמה"כ "זאת חקת התורה", כי תעסוק בה בתשובה ותשוקה שלימה. כי תדמה בנפשך, אדם כי ימות באהל ויבקש את נפשו להשיבה על יום אחד לעוה"ז עוד. כמה היה משתדל בתורה ומצות ומעש"ט באותו היום שהניחוהו לשוב, בוודאי לא היה מניח אף רגע אחד בלי עבודה ותיקון השלימות לכל ימי חייו. כי היום הזה הוא, שהניחו לשוב לעוה"ז עוד משמים כדי לעשות תשובה לפני מיתתך, כמה יקר הוא היום הזה שלא תוכל עוד להשיגו אח"כ כנ"ל. עכ"ד התפארת שלמה,

קושיא בדברי חז"ל הנראין סותרין זה לזה

איתא בגמרא (ברכות ה' ע"א) אמר רבי שמעון בן לקיש, לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, שנאמר (תהלים ד' ה') "רגזו ואל תחטאו",

אם נצחו, מוטב, ואם לאו יעסוק בתורה, שנאמר אמרו בלבבכם,

אם נצחו, מוטב, ואם לאו, יקרא קריאת שמע, שנאמר על משכבכם,

אם נצחו, מוטב, ואם לאו יזכור לו יום המיתה, ע"כ,

וקשה, מהא דאיתא בגמרא, (קידושין ל' ע"ב) בראתי יצר הרע, ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו,

א"כ איך אמרו, יעסוק בתורה נצחו מוטב, ואם לאו, יקרא קריאת שמע, או יזכור לו יום המיתה, איך יתכן שלא ניצחו ע"י עסק התורה, הרי אמרו בראתי יצר הרע, ובראתי לו תורה תבלין,

תירוץ הקושיא שהקשינו הוא ע"י המעשה דר"ל ופירוש התפארת שלמה דבלימוד התורה יש דרגות

ביאור הדבר, שלא יקשה איך אמרו שע"י עסק התורה לא נצחו ליצר הרע, והרי אמרו, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו,

דודאי רק ע"י עסק התורה ינצחו ליצה"ר, אבל אם לימוד התורה לא היה בשלימות כדבעי למיהוי, ולכן לא נצחו, על זה אמרו חז"ל העצה היא יקרא ק"ש, ויקבל עליו עול מלכות שמים, ואז, בתורה הנלמדת בקבלת עומ"ש בודאי ינצחו,

ואחרים אמרו שחטאו היה במה שאמר פעמים כי הדבור אל הסלע הוא ההכאה שכוונה באומרו קח את המטה וגם כי פירוש ודברתם כמו ידבר עמים (תהלים מ"ז) ותדבר את כל זרע הממלכה (ד"ה ב' כ"ב) אמנם היה החטא במה שהכה שתי פעמים. נמצא עם זה שכבר נתייחס החטא הזה אל כל חלקי הכתובים הבאים עליו לא נפל דבר.

האמנה כי מפני הספקות המגיעות לכל אחד מאלו הפירושים בקש לו החכם **בעל ספר העקרים** ז"ל צדדים אחרים והיו בעיניו כמוצא מציאה גדולה והוא מה שכתב בפרק כ"ב מהמאמר הרביעי מספרו שעצם המעל היה מה שנאמר במאמרים ראשונה ויקהילו משה ואהרן את הקהל אל פני הסלע, ואמר שעקר חטאם של משה ואהרן היה מפני שלא בטחו בה' ולא סמכו בישועתו **להתעורר מעצמם להוציא להם מים** מצור החלמיש לצורך עם גדול ורם ורב כמוהו מבלי שיראו עצמם מרעידים על הדבר ובורחים מפניהם אל פני אהל מועד לנפול על פניהם לפני ה', כי כשיראה הנביא המדבר ביי' לעיני הכל כי יש לאל ידו לחדש מעצמו אותות ומופתים בשמים ובארץ בשעת הצורך הוא קדוש השם בלי ספק.

וההשטט הזה הוא חלול השם והביא ראייה לדבריו מכמה נביאים וחסידים שכן עשו, **כי אליהו ז"ל** עצר את השמים (מלכים א' י"ז) וגם אמר תרד אש מן השמים (שם ב' א'). **ואלישע** למחר סאה סלת בשקל (שם ז') וכן ויצף הברזל (שם ו') וזולת זה, גם **משה עצמו** אמר אם כמות כל האדם ימותון אלה ופקודת כל האדם יפקד עליהם לא ה' שלחני (במדבר ט"ז). והחסידים שנזכרו בתלמוד **כרבי חנינא בן דוסא בערוז** (ברכות ל"ג א) ומה שאמר מי שאמר לשמן הדליק יאמר לחומץ וידליק (תענית כ"ה א) ומעשה ר' **פנחס בן יאיר** בגנאי נהרא (חולין ז' א) ורבים כמו אלה. **ואמר** שענין (יהושע י') בשמש בגבעון דום היה מזה המין שעשה מעצמו מבלי תפלה וכמו שנאמר שם לא היה כיום ההוא לפניו ולאחריו לשמוע ה' בקול איש (שם) יראה שלא היה כיום ההוא שיסכים השם יתעלה על מה שיגזור איש מעצמו על דבר גדול כמותו מבלי שיתפללו לפניו עליו. ושעל זה נאמר להם יען לא האמנתם בי להקדישני במים לעיניהם לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ וגו'. **שאלו הייתם מאמינים הייתם גוזרים על הטבע שישתנה כדי שיתקדש שם שמים על ידכם שיראו הכל שאני מקיים דבר עבדי ועצת מלאכי.** זהו תורף פירושו והוא נפלא בעיני עד שגזר שהוא היותר נאות מכל מה שנאמר על זה.

ואף על פי שהם מצד ענותנותם לא רצו ליטול עטרה מכל מקום נחשב להם לעון ולמיעוט אמונה מפני חלול השם ע"כ.

ואני, כותב העקידת יצחק, הנה ראיתי להחזיק בדרך היותר מפורסם ואשר החזיקו בו גדולי הראשונים והוא שהיה החטא בהכאת הסלע הוא העקר אמנם שנתלווה אליו ענין או ענינים נזכרו בשאר הכתובים הבאים בו עד שיהיה החטא הזה מתפשט בכל חלקי הספור אשר יסופר בו ולא בחלק אחד מחלקיו כמו שראו שאר המפרשים ז"ל כנזכר והוא היותר נאות לפי הענין אלא שאנו צריכין לסקל הדרך הזה מכמה אבני בלסטראות שנזרקו לעומתו מגדולי המורים כי רבים הנה כמו שזכרנו אותם תחלה וכמו שיזכרו לפי דרכנו. ע"כ **בעקידת יצחק.**

והנה קצתם אמרו שהחטא היה באומרו שמעו נא המורים לפי שהקל בכבוד הרבים בני אברהם יצחק וישראל (במ"ר כ' י"ט). **והרמב"ם ז"ל** כתב כי לא מטעם זלזול כבודם בזה המאמר היה החטא, שא"כ למה היה חוזר לומר בתוכחותיו **ממרים הייתם עם ה' (דברים ט')** אבל מפני **שהראה להם במאמרו זה פני זעם** אשר לא זעם ה'. והבינו ממנו שהש"י יקצוף על שאלתם בדבר ההכרחי או שהוא דבר נקל לנביא לכעוס על לא דבר ויהי דוגמא לרואים כמו שכתוב בח' פרקים להרמב"ם (פ"ד) כמו שזכרנוהו ראשונה.

וכבר הקשה עליו הרמב"ן מעונש אהרן אשר לא כעס, ומאמרו יען לא האמנתם ומעלתם ומריתם כמו שהוא בפירושו. **ואחרים אמרו עיין ראב"ע** כי החטא היה באומרו המן הסלע הזה, וזה כי הם שאלו שיוצא להם נוזלים מסלע אחר שנזדמן להם, והם גערו בהם ואמרו המן הסלע הזה **שלא נצטוינו עליו יצאו מים.** והנה בזה המעיטו יכולת השם בעיניהם שיחשבו שהש"י אינו יכול על כל הדברים כי אם על ענינים מיוחדים והודאת הנביאים כמאה עדים דמי ואין מעידה גדולה מזו. אמנם לא שייכא הכא תוכחת מריתם פי:

והנה הרד"ק ז"ל כתב בשם אביו ז"ל על פסוק כי המרו את רוחו (תהלים ק"ו) כי המעל והמרי היה מפני שהעם דוחקים אותו להוציא להם מים מסלע, והם השיבו המן הסלע, זה מבלי אשר ירד עליו ה' באש לחמם אותה ולפעפעה, כמו שנאמר בפעם הראשונה, הנני עומד לפניך שם על הצור בחורב (שמות י"ז) נוציא לכם מים זה א"א, והיה בזה מעל במה שהוציא דבה שהקב"ה צריך אל האש אל המעשה ההוא ושא"א זולתו, וגם היה מרי שלא אמר לו השם שיבא ויעמוד לשם, **זה תורף פירושו** ודאי מעל הוא אשר לא יצוייר רבן של נביאים ימעל בו וגם שעקרן של דברים חסרו מן הספר וגם כי מה טעם שיענש אהרן.

ואחרים אמרו שהיה החטא במה שאמר המן הסלע הזה **נוציא לכם מים כי ייחסו הדבר לעצמם** שהיה להם לומר המן הסלע הזה **יוציא ה' לכם.** וזה הדעת אשר **שבחו הרמב"ן ז"ל** מכל הפירושים שזכר, וייחס אותו אל **רבינו חננאל ז"ל**, וטעמו יתבאר עוד.

אמנם אחרים אמרו שחטאו נכתב ונחתם לפנינו באומרו ויך את הסלע במטהו כי הוא צוה **לדבר אל הסלע לבד** שהיה הקדוש ברוך הוא מתקדש ע"י כן על דרך לחכימא ברמיזא (מדרש משלי רבתא פכ"ג) והעם ישמעו וייראו ויקבלו מוסר והם החליפו את דברו והכחו על דרך ולשטיא בכורמזא (מדרש שם). וזה **דעת רש"י ז"ל ורבים מחכמי המדרש** והוא הדבר אשר יסכים בו הכתוב יותר. אמנם לא נהלמו שאר הכתובים להסכמת זה כי יקשו עליו לאמר שהדבור אל הסלע הוא עצמו ההכאה ואין נס בזה יותר מזה ואם לא היה לו להכות, **המטה אשר בידו למה.** וגם כי במה שאמר אל העם בפני הסלע שמעו נא המורים המן הסלע הזה נוציא לכם מים כבר נתקיים מה שנתקיים מה שנאמר ודברתם אל הסלע כי היא שמעה מאמרו ומעתה אין שם מרי ולא מעילה. **והנה הר"ן ז"ל בדרשותיו** העמיד זה הדרך ונתן צורך אל המטה, ושם הבדל בין הכאה לדבור אבל עדיין אנו צריכין לתקון.

ד, על הצדיק לגזור מעצמו ללא תפילה דרך ספר העקרים

ביאור יען לא האמנתם בספר העיקרים שעל הצדיק לגזור מדעתו והקב"ה עושה רצון צדיק

בספר העיקרים (מאמר רביעי פרק כ"ב), **כתב**, הרבה נבוכו המפרשים בביאור החטא במי מריבה, ומביא דברי הרמב"ם והרמב"ן והקשה בדבריהם,

וכך כתב, ומה שיראה לי בזה הוא, שהיה בענין ההוא **מעוט אמונה**, כמו שאמר הכתוב **יען לא האמנתם בי וגו'**, שעקר גדול אל התורה ושורש האמונה הוא **שהשי"ת מכריח הטבע תחת כפות רגלי המאמינים**, ונמצא זה **בקצת הצדיקים**, שהטבע משתנה על פי הצדיקים כפי מה שירצו, וכל שכן על פי הנביאים שהיו הניסים מתחדשים על ידם ככל היוצא מפייהם,

ומי שיש ספק, שהשם יתברך לא ישלים רצון הנביא או הצדיק הראוי לכך, הנה הוא כמטיל ספק בתורה ושורש משרשיה, וכל שכן כשיראו הנביא עצמו שנתנה תורה על ידו שאינו נשען על האמונה הזאת, **לגזור אומר ולדבר דבר כנגד הטבע לשנות ממנהגו**, וזה בלי ספק גורם לחילול השם ולהטיל ספק באמונה, וע"ז אמר יען לא האמנתם בי, כי כששאלו המים, אלו היה משה ואהרן גוזרים שיבקע הצור ויזובו המים, היה השי"ת בלי ספק מקים דבר עבדו ועצת מלאכיו ישלים והיה השי"ת נקדש בזה לעיני כל העם,

ובעבור שלא עשו כן משה ואהרן, אבל באו מפני הקהל כאלו אין להם עצה מה לעשות היה זה חלול השם וגורם מעוט אמונה בו ובתורתו לרואים, ולפיכך אמר **לא האמנתם בי**, שאלו הייתם מאמינים הייתם גוזרים על הטבע שישתנה כדי שיתקדש שמי על ידיכם, שיראו הכל שאני מקיים דברי עבדי ועצת מלאכי אשלים,

והם עליהם השלום אע"פ שעשו זה לרוב ענותנותם שלא היו רוצים ליטול עטרה לעצמן מבלי צווי מה', מכל מקום נחשב להם לעון ולמעוט אמונה, **עכ"ל ספר העקרים**,

מבואר בדבריו, שהיו צריכים משה ואהרן **לגזור על הסלע מבלי צווי מה'**, שיוציא מים, ולהאמין שהשי"ת עושה רצון צדיק, והיה מתפשט אמונתו בעם שעושה הקב"ה רצונו של צדיק הראוי לכך.

ג, לא האמנתם בי כי שמחה היא הוכחה לאמונה ביאור המהר"ל

כתב המהר"ל (גבורות השם פרק ז') וז"ל, והנה אדון כל הנביאים השלם בתכלית השלימות שלא היה ולא יהיה כמוהו, בא אליו מכשול זה שנאמר (במדבר כ') **"יען אשר לא האמנתם בי"**.

ופירוש זה, כאשר אמר משה "שמעו נא המורים" דרך **כעס**, וכן מה שהכה הצור פעמים, הכל דרך **כעס**, ודבר זה לא היה ראוי לו, כי מאחר שעשה הקדוש ברוך הוא נס, ראוי היה לו להתחזק ולהתגבר **באמונה** בהקדוש ברוך הוא.

ואם היה מתחזק ומתגבר באמונה, היה מתחדש לו השמחה, לא לעשות דרך כעס. וזהו "אשר לא האמנתם", שהיה ראוי למשה להיות חזק באמונתו, ואם היה חזק באמונתו בהקדוש ברוך הוא היה נוטה אל מעלה נבדלת, והיה עושה בשמחה ולא היה מתפעל לכעוס, ואז היה זה קדושה לעיני ישראל, שהיה משה ואהרן מראים האמונה בו יתברך, ואז היה שמו מקודש לעיניהם על ידי האמונה.

וזהו שאמר **"יען אשר לא האמנתם בי, להקדישני"**, כלומר, היה לכם להתחזק באמונה. ואם עשיתם זה לא היה לכם לכעוס, **כי האמונה מביא לידי שירה ושמחה**, ומשה הכה פעמים דרך כעס,

ולא שהיה החטא להם הכעס בעצמו, רק שהכעס הזה מורה שחטא משה **באמונה**, **ופירוש זה אמת ונכון מאוד והבן הדברים**,

עוד כתב שם המהר"ל, שהמאמין נמשך אחר השם יתברך בשמחה כמו שהתבאר, וזה **הפירוש האמתי וברור הוא עד מאוד, ואין כאן ספק**. והוא בעצמו ענין האמונה כמו שאמרנו כי האמונה בו יתברך מחדש שמחה. וכדי שיהיה הכל דרך שמחה המורה על האמונה, יהיה מדבר משה אל הסלע ויהיה הסלע נמשך אל רצון בוראו מעצמו. ומשה עשה הכל דרך כעס, והיה כועס ואמר שמעו נא המורים,

גם הכה הסלע, עד שהיה הסלע נמשך אל דבר השם ית' בכח, ועל ידי זה אין מחדש אמונה, כי אין אמונה רק שיהיה הכל דרך רצון **ושמחה**, והבן הדברים אשר התבארו לך מענין האמונה,

ה, באלישע מצינו שאין לצדיק לגזור מעצמו רק להתפלל

העונש שקיבל אלישע על שגזר על דעת עצמו

כתיב (מלכים ב' פרק ד' י"ב) "ויאמר אל גחזי נערו קרא לשונמית הזאת ויקרא לה ותעמד לפניו"

"ויאמר למועד הזה כעת חיה את חבקת בן",

"וישאהו ויביאהו אל אמו וישב על ברכיה עד הצהרים וימת",

"וה' העלים ממני ולא הגיד לי",

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק ל"ג אות ל') **אמרה האשה לבעלה**, נעשה נא עליית קיר קטנה ונשים לו שם מטה ושלחן וכסא ומנורה וכל פעם שהוא עובר יסור שם אל העליה שני ויהי היום ויבא שמה,

קרא לשונמית, שני "ויאמר קרא לה", ויקרא לה ותעמוד בפתח, אמר לה **למועד הזה כעת חיה את חובקת בן** מפרי מיעידך, אמרה לו אדוני זקן מאד וחדלה ממני אורח נשים ואי אפשר לעשות הדבר הזה אל אדוני, איש האלוקים אל תכזב בשפחתך,

ר' זכריה אומר, רצון יראיו יעשה, עשה הקב"ה רצונו של נביא והרתה וילדה, וגדל הנער ויצא לו לפוגת נפש לראות בקוצרים וקראו אסון ומת, שני ויהי היום ויצא אל אביו אל הקוצרים וימת, הלכה האשה להר הכרמל ונפלה פניה רצפה לפני אלישע ואמרה הלואי שיהיה כלי ריקם אלא שנתמלא ונשפך,

אמר הנביא כל דבר שהקב"ה עושה הוא מגיד לי וזה הדבר העלים ממני ולא אמר לי, לקח את המשענת אשר בידו ונתן לגחזי ולא עלתה בידו, עד שהלך הוא ברגליו ונתן פיו על פיו ועיניו על עיניו **והתחיל מתפלל לפני הקב"ה** ואומר לפניו רבון כל העולמים כשם שעשית נסים ע"י אדני אליהו והחיה את המת כך יחיה הנער הזה ונעתר לו הב"ה, **ע"כ בפדר"א**,

כתב הרד"ל (פרק ל"ג אות ל"ו) **רצון יראיו יעשה**, עשה הקב"ה רצונו של נביא, מפני, שלא נתפרש בכתוב **שביקש אלישע רחמים מלפני ה'** בזה, ושומר לה כן בשם ה',

ואולי מקום לומר, מכיון שאלישע מדעתו אמר זה, וה' עשה רצונו, ולא דרש מלפני ה' בזה, לכן אח"ז כשמת הנער **העלים ה' הדבר ממנו**, והיה זה לו לעונש,

ורק בתחיה זו, מפורש במקרא שהתפלל אל ה', (מלכים ב' ד' ל"ג) ויבא ויסגר הדלת בעד שניהם ויתפלל אל ה'. **עכ"ד הרד"ל**.

מבואר, שאין לצדיק לגזור מעצמו ללא תפילה אליו יתברך,

ו, ביאור בהבדל בין אלישע למשה רבינו

אפשר לומר, כי דברי הרד"ל שאלישע נענש שה' העלים ממנו משום שגזר מעצמו ולא התפלל, אינם סותרים לדברי בעל העקרים שהיה להם למשה ואהרן לגזור מעצמם,

דיש לחלק, כיוון דבאלישע מדובר שלקח לעצמו **מפתח של חיות** שנמצא רק בידו של הקב"ה ואינו נמסר לאף אחד, לכן בהבטחת את חבקת בן, היה עליו להתפלל, או בדרך נטילת רשות. משא"כ במשה רבינו ורבי פנחס בן יאיר אין מדובר במפתח הנמצא רק בידו של הקב"ה, ולכן עליהם לגזור מעצמם.

בעניין אלישע שגזר מעצמו ע"ד התוס' או המהרש"א

יש לעיין בתענית ב' ע"א תוס' ד"ה שלשה מפתחות, ובביאור המהרש"א שם

ז, משה רבינו לא חטא כלל וכלל

בספר **עקידת יצחק** (פרשת חוקת שער פ' עמוד קס"ה) כתב, ואני שמעתי מאחד מחכמי פלוסופי עמנו ומחשוביהם, הוא ר' אברהם בן ר' שם טוב ברב"ג הובא בספרו **דרך אמונה** מאמר ב שער ז)

וכך כתב, שהיה מחטיא מאד האומר כי משה חטא בשום פנים, כי הוא היה רואה שאם הונח כן, שתפול התורה בכללה,

וזה משפטו, יסוד מוסד אצלנו שתורתנו האלקית היא שלימה בכל מיני השלמות, עד שתכלול כל מצוה וכל מניעה שאפשר לזכות ולחטוא בהנה, עליה אין להוסיף וממנה אין לגרוע. והנה שלימותה וכללותה על זה האופן יחייבו שיהיה בטבע האפשר שיצא איש אחד אל המציאות שיקיים אותה בכללה, ושלא יחטא בה כלל, שאם היה נמנע להיות איש שלא יחטא, כבר יהיה האדם חוטא בהכרח, ואיש כזה אינו ראוי ליענש, אבל יהיה איפשר. ולא עוד אלא שחוייב היותו נמצא,

לגזור נגד הטבע, ורבי פנחס בן יאיר כן גזר על הנהר, ולפיכך הוא נפיש ממש.

ט, בגלל הקמצנות במימי העיניים היה חוסר מים לישראל

כתיב (במדבר פרק כ פסוק ב) "ולא היה מים לעדה ויקהלו על משה ועל אהרן": **כתב רש"י** מכאן שכל ארבעים שנה היה להם הבאר בזכות מרים:

איתא בגמרא (תענית דף ט עמוד א) באר - בזכות מרים, **כתב רש"י**, בארה של מרים - סלע, וזבין ממנו מים, והיה מתגלגל והולך עם ישראל, והוא הסלע שבו הכה משה, שלא היה רוצה להזיל מימיו בשבילו, לפי שמתה מרים.

איתא בגמרא (פסחים דף נד עמוד א) עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, אלו הן: באר, **כתב רש"י**, באר - בארה של מרים סלע שיצאו ממנו המים על ידי משה ועגול כמין כברה היה ומתגלגל עמהן כל מקום שהולכין.

איתא בגמרא (שבת דף לה עמוד א) הרוצה לראות בארה של מרים, יעלה לראש הכרמל ויצפה ויראה כמין כברה בים, וזו היא בארה של מרים. **כתב רש"י** זהו בארה של מרים - שהיה מתגלגל עם ישראל במדבר בזכותה של מרים, דכתיב (במדבר כ) ותמת שם מרים וסמך ליה ולא היה מים לעדה.

איתא במדרש (ילקוט שמעוני תורה פרשת מסעי המתחיל ברמז תשפו) אבל כשמתה מרים לא ספדוה ולא קברוה, אלא משה בראש ואהרן ברגל והלכו וקברוה,

כדי שידעו למפרע שהבאר היה בזכות מרים

כתב הכלי יקר (במדבר פרק כ פסוק ב) ולא היה מים לעדה. על צד העונש חסרו המים לפי שלא הספידוה כראוי, כי במשה ואהרן נאמר ויבכו אותם בני ישראל וכאן לא נאמר ויבכו אותה, ונאמר ותמת שם ותקבר שם, כי במקום שמתה שם תהא קבורתה לאלתר ונשכחה כמת מלב ולא הרגישו בהעדרה כלל על כן נחסרו להם המים כדי שידעו למפרע שהבאר היה בזכות מרים. עכ"ל הכלי יקר.

שאם לא כן יהיה גם כן שלמות זאת התורה על זה האופן לריק. והנה אם נודה שמשא חטא בה, הנה כבר יקרה בטל מהנחתנו המצא זה האיש, והוא שהאיש ההוא המונח נמצא על זה התאר מהשלימות יהיה יותר שלם ממשא, ומזה חוייב שתנתן על ידו תורה יותר שלימה, כי הנבואה תוקש אל הנביא אשר תושפע עליו, וכבר שמנוה היותר שלימה שאפשר, והנמשך ממנו הוא בטל. ולזה נאמר בהקש החלוק, אם הונח שחטא, הנה אם כן לא היתה תורתו שלימה, אבל תורתו היא שלימה בלי ספק, אם כן הוא לא חטא. זו היא דרך ראיתו,

והוא מסתייע מהמאמר ההוא שזכרנו ראשונה שנאמר בו שמשא ואהרן קיימו את התורה כלה מאל"ף ועד תי"ו (שבת נה, א), כלומר שלא חטאו כלל. והיה משתדל לבאר הכתובים המעידים על חטאתו, בשיוסבו על כלל ישראל, כענין חטא ישראל דעכן (יהושע ז) ומאמר עד אנה מאנתם לשמור מצותי (שמות טז, כח) וכיוצא. ואמר שעונש מיתתם היה עונש לכלל ישראל לא להם כי על כן אמר לכן לא תביאו את הקהל הזה וגו', ולא אמר על כן לא תיראו וגו'. עד כאן תרף כוונתו ודבריו, כפי מה שנשארו בזכרוני, עכ"ל העקידת יצחק,

ח, ביאור במה שאמר רב יוסף על רפב"י כמה נפיש גברא ממשא

איתא בגמרא (תלמוד בבלי מסכת חולין דף ז ע"א) רבי פנחס בן יאיר הוה קאזיל לפדיון שבויין, פגע ביה בגינאי נהרא, אמר ליה: גינאי, חלוק לי מימך ואעבור בך, אמר ליה: אתה הולך לעשות רצון קונך ואני הולך לעשות רצון קוני, אתה ספק עושה ספק אי אתה עושה, אני ודאי עושה אמר ליה: אם אי אתה חולק, **גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם**, חלק ליה. הוה ההוא גברא דהוה דארי חיטי לפיסחא, אמר ליה: חלוק ליה נמי להאי דבמצוה עסיק, חלק ליה. הוה ההוא טייעא דלווה בהדייהו, אמר ליה: חלוק ליה נמי להאי, דלא לימא: כך עושים לבני לוויה? חלק ליה. אמר רב יוסף: **כמה נפיש גברא ממשא** ושתיין רבוון, דאילו התם חד זימנא, והכא תלתא זימנין. ודלמא הכא נמי חדא זימנא! אלא כמשה ושתיין רבוון.

יש לבאר בצחות, במה שאמר **כמה נפיש גברא ממשא**, ע"ד **ספר העקרים**, שמשא רבינו לא הראה לעם ישראל שצדיק אמת יכול

יא, מסירות הנפש של משה רבינו
שלא יכנס לארץ

כתיב (במדבר כ' י"ב), "ויאמר ה' אל משה ואל אהרן יען **לא האמנתם בי** להקדישני לעיני בני ישראל, לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם", ביאור הכתוב **בספר העקרים ובמהר"ל**, ראה להלן,

כתיב (דברים ד' כ"א) "וה' התאנף בי על **דבריכם** וישבע לבלתי עברי את הירדן ולבלתי בא אל הארץ הטובה", ביאור הכתוב **במשך חכמה**, ראה לעיל,

הדיוק בלשון הכתובים בגללכם למענכם ובעבורם

כתיב (דברים א' ל"ז) "גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר גם אתה לא תבא שם",

כתיב (דברים ג' כ"ו) "ויתעבר ה' בי למענכם ולא שמע אלי וגו', כי לא תעבר את הירדן הזה",

כתיב (תהילים ק"ו ל"ב) "ויקציפו על מי מריבה וירע למשה **בעבורם**",

יש לדייק מאוד בשינוי הלשון, כתוב אחד אומר, **בגללכם**, כתוב אחר אומר **למענכם**, וכתוב אחר אומר **בעבורם**,

הלשון בגללכם מבואר, כי בניי גרמו למ"ר שלא יבוא שם, אך הלשון, **למענכם ובעבורם**, פרושו, שהיה זה לטובתם של בני ישראל, למענם **בעבורם**, ודבר זה אינו מובן,

ביאור הענין שהיה זה לטובת בני ישראל

איתא בגמרא (סוטה ט' ע"א), דרש ר' חנינא בר פפא מאי דכתיב (תהילים ל"ג א') "רננו צדיקים בה' לישרים **נאוו** תהלה" אל תקרי **נאוו** תהלה אלא **נוה** תהלה זה משה, ודוד, שלא שלטו שונאיהם במעשיהם,

איתא במדרש, (מובא בפרשת דרכים, בדרוש השמיני עמוד צ"ח בד"ה עוד נקדים), אלמלא היה משה רבינו נכנס לא"י ובונה את בית המקדש, לא היה נחרב בית המקדש, ולא היתה אומה ולשון שולטת בישראל, ע"כ,

וכך כתב האור החיים (דברים פרק א' פסוק ל"ז) ואמרו עוד, שאם היה נכנס משה לארץ והיה בונה בית המקדש לא היה הבית נחרב, שאין אומה ולשון נוגעת בו,

ושוב מצאתי בספר **תולדות יצחק** (מדודו של הבית יוסף על במדבר פרק כ פסוק א) ונוכל לתת לה סמיכות באופן אחר לאחריה, והוא שמן הראוי היה שיבכו אותה בני ישראל, בעבור שהיתה נביאה, ובעבור שהיתה אחות אהרן ומשה, וכל שכן הנשים שיצאו אחריה בתופים ובמחולות, היה ראוי שיבכו אותה בכיה רבה, וכמו שמצינו באהרן [להלן כט] שבכו אותו כל בית ישראל, ולמשה כל בני ישראל [דברים לד ח], ולא עשו כן, לכן בעבור שהיה להם כילות (קמצנות) ממימי עיניהם ולא בכו אותה, לכן עשה הקב"ה מדה כנגד מדה שלא יהיה להם מים לשתות, עכ"ל **תולדות יצחק**.

רמז בכתוב מי יתן ראשי מים

יש לומר לפי של בכו עליה כמו על משה ואהרן לכן נענשו במים, ע"ד הכתוב (ירמיהו פרק ח פסוק כג) "מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה ואבכה יומם ולילה את חללי בת עמי",

יש לרמז, איך לא יחסר מים לראשי, אם אתן את עיני מקור דמעה על בת עמי.

י, ביאור בענין מטהר טמאים
ומטמא טהורים בדרך אפשר

איתא במדרש (פסיקתא רבתי פרשה י"ד), הוא הביא לפני המלאכים מים שנאמר (בראשית שם ד'), יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם, וכן (שם שם ז'), ואל הבקר רץ אברהם,

אמר לו הקב"ה, היא טהרתם של בניך, יהיו נותנים מן אפר פרה לתוך המים, ומזים ומטהרים, ע"כ

א"ל בענין מטהר טמאים ומטמא טהורים

המים הם סימן לטהרה, ככתוב וזרקתי עליכם מים טהורים, **ובעלי חיים, הם סימן טומאה**, כגון עשיית העגל בדמות בעל חי, או לעובדי ע"ז כמו במצרים.

וכאשר מערבים חלק מטהר עם חלק מטמא, חלק המים מטהר את הטמאים, וחלק הבעל חי מטמא טהורים, ולפיכך מטהר טמאים, ומטמא טהורים, (שוב מצאתי כי בכלי יקר במדבר פרק י"ט פסוק כ"א, כתב בדומה לפירוש הנ"ל, אך ביתר טעם ודעת).

יג, ביאור על הסלע הך ע"ד המהרש"א

איתא בגמרא (סנהדרין ל"ד ע"א) דבי רבי ישמעאל תנא, **כתיב** (ירמיהו כ"ג כ"ט), **הלוא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפצץ סלע**, מה פטיש זה מתחלק לכמה ניצוצות - אף מקרא אחד יוצא לכמה טעמים.

כתב המהרש"א (סנהדרין ל"ד ע"א ד"ה מה פטיש), לאחר הדיוקים שדייק המהרש"א, עיי"ש, כתב, יש לפרש זה **דסלע** הוא מלשון חכמים, **סלע** שהוא **מטבע** שהיא ג"כ **ממתכת** וברזל,

ודימה בפרק קמא דקידושין (ל' ע"ב) **את האדם בצורתו** אם טוב ואם רע **לצורת סלע**, כי כמו שהסלע הישנה ממלך ראשון שנפסלה, לא נפסל רק, צורתה הישנה, **והאש** מתיך אותה **והפטיש** מפוצץ אותה, לתת לה צורה חדשה וטובה היוצאת,

כן צורת האדם שהיה לו צורה נפסלת רעה **ממלך הראשון הזקן** שהוא יצר הרע הנה על ידי האש התורה שהיא כתובה לפניו באש כו' מתיך ומבטל ממנו צורה הראשונה,

ועל דרך זה דימה אותו ג"כ לפטיש שהוא מפוצץ הסלע ונותן לו צורה חדשה, כן ד"ת נותנין לאדם **הנפסל בצורתו**, צורה טובה ורוח חדש שהוא היצר טוב, ועל זה מביא שם כל האי קרא כי הנה כה דברי כאש וכפטיש וגוי' **שדימה התורה לאש ולפטיש להחזיר לאדם צורה** ורוח חדשה כמו האש והפטיש לסלע, **עכ"ל המהרש"א**.

ע"ד זה אפשר לפרש, על **הסלע** הך, פירוש, **סלע** שהוא מטבע, כאשר אתה רוצה לבטל את צורתו ולתת לו צורה אחרת, יש להכות ולבטל את הצורה,

וע"ד המהרש"א שהאדם, הוא **סלע** שהוא מטבע, ורוצה לבטל את צורת המלך זקן וכסיל, ע"י שיכה בו לבטל את היצה"ר, **ייצאו מים שהם תורה**, וזהו על **הסלע הך ויצאו מים**,

יש לבאר דברי המהרש"א בדרך גימטריא

כתב המהרש"א (מובא לעיל) **סלע** הוא **מטבע** **ודימה** בפרק קמא דקידושין (ל' ע"ב) **את האדם בצורתו** אם טוב ואם רע **לצורת סלע**, יש להוסיף בדבריו,

איתא במדרש (איכ"ר ד' ט"ו) **כתיב**, (תהילים ע"ט א') מזמור לאסף אלקים באו גוים בנחלתך וגו', **מזמור** לאסף, **קינה** לאסף מבעי ליה, אלא על ששפך הקב"ה חמתו על עצים ואבנים ולא פגע בנפשות, ע"כ,

לפי זה מבואר, כי דבר זה שלא נכנס משה רבינו לארץ ישראל, זה היה מסירות נפש לטובתם של ישראל, שע"י כך לא פגע בנפשות, כי אם היה משה רבינו נכנס, והיה בונה את בית המקדש, לא היה נחרב הבית, מכיון שלא שלטו שונאיהם במעשיהם, והיה ח"ו פוגע בנפשות כאמרם ז"ל, ששפך הקב"ה חמתו על עצים ואבנים ולא פגע בנפשות,

ובכך פירשנו הלשון, למענכם ובעבורם, כי מה שלא נכנס מש"ר לארץ היה, **לטובתם למענם ובעבורם** של ישראל, (ועיין מלבי"ם דברים ג' כ"ו).

יב, בירור בעל הסלע הך ויצאו מים איך הזכיר חובת משה רבינו

על הסלע הך הוא עבר או עתיד, ואיך הזכיר הפייטן החובה של משה לזכות

בתפילת גשם, זכור משוי בתיבת גמא מן המים. נמו דלה דלה והשקה צאן מים. סגולת עת צמאו למים. **על הסלע הך ויצאו מים**, בצדקו חון חשרת מים,

וקשה, א. למה היה מזכיר הפייטן את הכאת הסלע לזכות כמו שאמר, **בצדקו חון חשרת מים**, ולכאורה היה זה לחובה ולא זכות, **ב.** על הסלע הך הוא בלשון הוראה, וגם וייצאו מים הוא לשון עתיד, ואיך פירשו בו שזו הכאת משה רבינו על הסלע,

אלא צריך לומר, בקושיה א. לפי ההסבר שהסברנו על **מסירות הנפש של משה רבינו**, (מובא להלן) שזה שמה רבינו לא הכניסם לארץ, היה לזכותם של ישראל, ממילא, הגורם לכך, שהוא הכאת הסלע, גם היה לזכותם של ישראל, ולזה הזכיר הפייטן, **זכותו הגדולה של משה רבינו, שמסר נפשו בשביל כלל ישראל**, "על הסלע הך ויצאו מים"

שוב מצאתי ביאור זה במפרשי התורה,

טו, נפשנו קצה בלחם הקלוקל ביאור בדבר הקשה

כתיב (במדבר פרק כא פסוק ה פרשת חקת)
"ונפשנו קצה בלחם הקלוקל",

כתב רש"י בלחם הקלוקל - לפי שהמן נבלע באיברים קראוהו **קלוקל**. אמרו **עתידי המן** **הזה שיתפח במעינו**, כלום יש ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא, (מגמרא יומא פ"ה)

כתיב (במדבר פרק יא פסוק ו פרשת בהעלותך)
"ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו",

קושיית השפתי צדיק ועוד

שפתי צדיק (פרשת חוקת אות מ"ד) **בלחם הקלוקל**. **ברש"י ז"ל** אמרו עתידי המן הזה שיתפח במעינו כו'.

תמוה מאוד, הלא ראו שנתפרנסו ארבעים שנה והמעים היו בריאים,

ותירץ, אכן הפירוש על המאכלים שיאכלו אחר כך כשיגיעו לארץ הקודש, כי המה היו כמו ר' צדוק שהתענה ארבעים שנה שלא יכלו המעים לקבל אחר כך שום מאכל, והמן הי' נבלע באברים וכי יש ילוד אשה וכו', ולכך חשבו שבני מעיהם אבדו פעולתם ממש כמו ר' צדוק שהי' לו חיות רוחני בלי ספק, עכ"ד השפתי צדיק,

יש מאוד להבין בדבריו, אם הכוונה לאחר **שיכנסו לארץ**, הרי כבר לא היה מן שיתפח במעיהם, **ועוד**, תלונתם היתה על המן שיתפח ולא על המעיים שלא יקבלו את המאכל,

יש לבאר בהקדם קושיה

איתא בגמרא (יומא דף עה עמוד ב) **כתיב "ועתה נפשנו יבשה אין כל"**, אמרו, **עתידי מן זה שיתפח במעיהם** ויהרגם, כלום יש ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא, ע"כ,

יש להקשות, הדרשה, של עתידי המן הזה וכו' נדרש בגמרא על הכתוב **ועתה נפשנו יבשה**, ולמה רש"י (במדבר פרק כא פסוק ה) מביא הדרשה על הכתוב **ונפשנו קצה**,

ויש לבאר, מבואר, שתלונתם **בפרשת בהעלותך**, **נפשנו יבשה אין כל וגו'**, היתה בשנה שניה לצאתם ממצרים, ותלונתם **בפרשת חוקת** **ונפשנו קצה בלחם הקלוקל** היתה בשנת הארבעים,

כי האדם עץ השדה, עץ בגי' 160

סלע בגי' 160

כסף הוא מטבע, כסף בגי' 160.

יד, עמלק בא דרך האתרים הם האתרים הטכנולוגיים

ליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא

כתיב, (במדבר כ"א א') "וישמע הכנעני מלך ערד יושב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל וישב ממנו שבי",

מלך הכנעני זה עמלק ששינה בגדיו ולשונו איתא במדרש (תנחומא חקת פרק י"ח) ומי הי' מלך ערד, זה **עמלק** שני (במדבר י"ג כ"ט) "עמלק יושב בארץ הנגב", **כתבו התוספות** (ר"ה ג' ע"א) ד"ה "וישמע הכנעני מלך ערד", במדרש אמרינן, דהיינו **עמלק**, כמו שיסד הפייט בפרשת "זכור את אשר עשה לך עמלק",

"זכור יושב הנגב", זכור את עמלק שישב בארץ הנגב,

"בלי עול כערד", בלי שום עול כחמור במדבר,

"כסות ולשון שנה", במות אהרון שינה את מלבושו ולשונו להיות ככנענים,

"היות מלך ערד", למען יחשבו שהוא ממלכי כנען, ויטעו ישראל בתפילתם, ויתפללו למפלת כנען ולא לעמלק,

"לשבות שבי מרד וחרד", בא להילחם ומיהר לתפוס מהם שבי, עכ"ד התוס', עיין רש"י במדבר כא א, עיין מהרש"א ר"ה ג, ערוך לנר, מתיבתא ביאורי התוס' ר"ה ג,

השבי שלקח עמלק מבני ישראל הוא דרך ה"אתרים"

יש לרמז, כי מלחמתו של עמלק ורצונו לקחת בשבי נפשות ישראל טהורות, ולהורידם לבאר שחת, **וכששמע עמלק כי בא ישראל דרך האתרים**, וברמז ומליצת לשון, הכונה דרך **האתרים המשחיתים**,

על ידי זה, וישב ממנו שבי, לקח בשבי נפשות ישראל, רחמנא ליצלן, וזהו "כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל וישב ממנו שבי". כאשר בני ישראל באים דרך **האתרים** הטמאים, יכול עמלק לשבות מהם.

פרפראות פאר

(בפירוש הרי"ף על עין יעקב ביומא ע"ה, דן באריכות לברר העניין, עיי"ש),

לכן נראה לי לפרש, דלפיכך לא רצה רש"י לפרש תלונתם, עתיד המן שיתפח וכו', עד לסוף ארבעים שנה, משום שתלונתם היתה בכך,

נכון שבמשך ארבעים שנה, המן נבלע באיברים ולא הוציאו כלום, אבל חששו, שלאחר שיכנסו לארץ, וכבר לא יהיה הנס של נבלע באיברים, אם כן כל מה שבלוע באיברים, יתפח במעיהם ויהרגם, כי נגמר הנס של נבלע באיברים, וזה הפירוש נפשנו קצה, כלומר הגיע הקץ, של הלחם הקליל כתרגומו, ולכן התלונה היתה רק בסוף ארבעים שנה, ולכן הביא רש"י הדרשה רק בפסוק של סוף ארבעים שנה.

טז, לפגוש אדם רשע לתת לו שלום זו דרך החינוך של אהרון להשיב מעון

כתיב (במדבר כ"א א') "וישמע הכנעני מלך ערד" כתב רש"י (מגמרא ראש השנה ג' ע"א) מה שמועה שמע, "שמע שמת אהרן, ונסתלקו ענני כבוד",

איתא בגמרא, (תענית ט' ע"א) שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל, אלו הן, משה ואהרן ומרים, ושלש מתנות טובות ניתנו על ידם, ואלו הן באר, וענן, ומן, באר בזכות מרים, עמוד ענן בזכות אהרן, מן בזכות משה, **מת אהרן נסתלקו ענני כבוד, ע"כ,**

איתא במשנה, (אבות פרק א') הלל אומר, הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, **אוהב את הבריות ומקרבן לתורה,**

דרך הקירוב של אהרון הכהן היה בדרך ה"כבוד" שנתן גם לאדם רע או רשע

כתיב (מלאכי פרק ב' ו') "תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי **ורבים השיב מעון**" כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבקות הוא",

איתא במדרש (ילקוט שמעוני מלאכי רמז תקפ"ח) "בריתי היתה אתו החיים והשלום" **זה אהרן שהיה רודף שלום בישראל,**

חוקת תשפ"ו

"בשלום ובמישור הלך אתי". ר' מאיר אומר מה תלמוד לומר **"ורבים השיב מעון"** מלמד, שהיה אהרן מהלך, אם פגע בו אדם רע או רשע נתן לו שאלת שלום,

למחר בקש אותו האיש לילך ולעבור עבירה, אמר, אוי לי, איך אשא עיני ואראה את אהרן, בושתי ממנו שנתן לי שלום, נמצא אותו האיש נמנע מלילך לעבור עבירה, שנאמר (במדבר כ' כ"ט) **"ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל"**, ע"כ,

דרך החינוך שיש ללמוד מאהרון הכהן

דרך החינוך שיש ללמוד מאהרון הכהן, הוא דרך של נתינת כבוד לתלמיד,

כתיב (מלאכי פרק ב' ו') **"תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו"**

איתא במדרש (ילקוט שמעוני מלאכי רמז תקפ"ח) ר' יהודה אומר, **"תורת אמת היתה בפיהו"**

אלו דברים ששמע מרבו, "ועולה לא נמצא בשפתיו" אלו דברים שלא שמע מרבו.

ביאור דברי המדרש בדרך החינוך

אפשר לפרש דברי המדרש, הדברים שישמע התלמיד מרבו, הם, "תורת אמת היתה בפיהו", כלומר, שכך ישמע התלמיד מרבו, אלה הדברים שאתה אומר הם דברים נכונים ותורת אמת, וזהו "תורת אמת היתה בפיהו" אלו דברים ששמע מרבו,

"ועולה לא נמצא בשפתיו" אלו דברים שלא שמע מרבו. כלומר, שהתלמיד לא שמע מרבו למה אתה עושה עולה, "ועולה לא נמצא בשפתיו", אלו דברים שלא שמע התלמיד מפי רבו,

מבואר מכך, כי דרך הכבוד שהרב נותן לתלמיד היא המביאה את התלמיד לרצות להתעלות, וזו היא דרכו של אהרון, כדאיתא בגמרא כדלקמן,

לפי"ז אפשר לפרש דברי המדרש מת אהרן נסתלקו ענני כבוד, הוא רמז שנסתלק הכבוד שהיה אהרון הכהן מכבד לכל אחד ואחד, גם לאדם רשע.

יז, דרך החינוך של רבינו הקדוש הוא בדרכו של אהרון דרך הכבוד

איתא בגמרא (בבא מציעא דף פה עמוד א) רבי איקלע לאתריה דרבי אלעזר ברבי שמעון, אמר להם, יש לו בן לאותו צדיק, (האם יש בן לרבי אלעזר בן רבי שמעון בר יוחאי) אמרו לו, יש לו בן, אבל הוא עובר עבירות, ואינו רוצה להישאר בתורה ומצוות,

אתייה, (לקחו רבינו הקדוש למקומו), אסמכיה ברבי, (והסמיק אותו שיקרא רבי) ואשלמיה (ומסר אותו לטיפולו של) רבי שמעון בן איסי בן לקוניא, אחוה דאמיה, (אחי אמו של אותו נער, כלומר גיסו של רבי אלעזר ברבי שמעון) כל יומא הוה אמר, לקרייתא אנא איזיל, (כל יום היה אומר הנער, אני רוצה להיות כאן בישיבה, אני חוזר לעירי, ולמעשי),

אמר ליה, (רבי שמעון בן איסי), חכים עבדו יתך, וגולתא דדהבא פרסו עלך, ורבי קרו לך, (הכריזו עליך שאתה חכם, וכתר זהב פרסו עליך, וקראו לך רבי, ואחרי כל הכבוד הזה שנותנים לך), ואת אמרת לקרייתא אנא איזיל, (אתה אומר שאתה רוצה לעזוב את הכל ולחזור לעירך),

אמר ליה, מומי, עזובה דא (בשבועה, אני עוזב הכל ונשאר בישיבה), כי גדל אתא יתיב במתיבתא דרבי, (כשגדל רבי יוסי בנו של רבי אלעזר ברבי שמעון, הגיע לישיבתו של רבינו הקדוש) שמעיה לקליה, אמר, הא קלא דמי לקליה דרבי אלעזר ברבי שמעון, (כששמע רבינו הקדוש את קול הנער, אמר, הקול הזה דומה לקולו של רבי אלעזר ברבי שמעון)

אמרו ליה, בריה הוא (בנו הוא) קרי עליה, (משלי י"א ל') "פרי צדיק עץ חיים ולקח נפשות חכם".

"פרי צדיק עץ חיים" - זה רבי יוסי ברבי אלעזר ברבי שמעון,

"ולקח נפשות חכם" - זה רבי שמעון בן איסי בן לקוניא, ע"כ,

Kוקח נפשות חכם ביאר המהרש"א אלו הדורות הבאים

כתב המהרש"א, (בבא מציעא דף פה עמוד א) מה שקרא עליו לוקח נפשות בלשון רבים, והרי נפש אחת היתה, **לומר לך**, כי הצלת נפש יחידה, מצילה את הדורות הבאים אחריו, ללכת בדרך ה', ועל ידי שנעשה בעל תורה

מתקיים בו לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך גם נפשות שיבואו ממנו יהיו כמוהם, ע"כ,

עוד נראה לי לפרש מהו לוקח נפשות חכם

מה שקרא עליו לוקח נפשות בלשון רבים, לומר, כי מי שהוא לוקח נפשות, כלומר רוצה להציל נפשות, צריך להיות חכם, לדעת איך לקחת הנפש,

יח, בקש קהלת להיות כמשה ביאור נפלא ממוהר"ר שאול מאמסטרדם

כתיב (במדבר י"ט י"ז), "ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת, ונתן עליו מים חיים אל כלי",

כתיב (קהלת י"ב י') "בקש קהלת למצא דברי חפץ וכתוב ישר דברי אמת",

ביאור נפלא מבנין אריאל מהו וכתוב יושר

כתב בספר בנין אריאל מאת מוה"ר רבי שאול אב"ד אמסטרדם, וכך כתב (פרשת חוקת, ד"ה מסכת ר"ה),

איתא בגמרא (ר"ה כ"א ע"ב) "בקש קהלת למצוא דברי חפץ", **בקש קהלת להיות כמשה**, יצתה בת קול ואמרה לו "וכתוב יושר דברי אמת, והוא תמוה,

אמרתי לפי המדרש ילקוט, לך אני מגלה טעמי פרה, אבל לאחרים חוקה, הרי שנתגלו טעמי פרה למשה, אבל שלמה אמר אמרתי אחכמה והיא רחוקה,

ראיתי בספר, שיש רמז בפסוק, "ולקחו לטמא מ'עפר ש'רפת ה'חטאת", ר"ת **למש"ה**, להורות, שנגלו טעמי פרה למשה,

אמנם, זה הרמז עצמו יכול להורות ג"כ על **שלמ"ה**, שהוא גם ר"ת לטמא מ'עפר ש'רפת ה'פרה, אבל ההפרש בין זה לזה, דאזכור **למש"ה** רמוזים בראשי תיבות, לטמא מ'עפר ש'רפת ה'חטאת,

על הסדר **ביושר**, אבל אותיות **שלמ"ה** רמוזים בר"ת הללו, שלא כסדרן,

זהו שאמרו, בקש קהלת להיות כמשה, שיתגלו גם אליו טעמי פרה, לפי שהיה סבור, כמו שנרמזו אותיות הללו **למש"ה**,

וכבר נתעוררו רבותינו במדרש (במדבר רבה פרשת חוקת יט - יב) **"וידבר העם באלקים ובמשה" - השוו עבד לקונו**. ולכן הסבה שמתו ישראל במדבר, ויקום דור חדש, זאת היא הסיבה למיתת משה!

לכן, כאשר צוה על עבודה זרה אמר (דברים ד' ט"ו) **"וה' התאנף בי על דבריכם** וישבע לבלתי עברי את הירדן ובלתי בוא אל הארץ" וכו'. כי רק **"על דבריכם" - שלא תחטאו ולא תקדישו אותי,** נשבע לבלתי עברי וכו'. **התבונן איך חשש המקום שלא יעבדו למי שאינו השי"ת,** כן נראה תוכן כוונת הכתוב למעיין, **עכ"ל המשך חכמה.**

כ, ביאור מסתכלין כלפי מעלה בספר בן יהוידע

איתא בגמרא (ר"ה כ"ט ע"א) **וכי נחש ממית או מחיה, אלא בזמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים, היו מתרפאים, ע"כ,**

כתב בספר **בן יהוידע** (ראש השנה כ"ט ע"א) **נראה לי בס"ד, למעלה מאותיות שר"ף יש אותיות קר"ע, שהוא שם המסוגל לקרוע גזר דין, ורמוז בסופי תבות אור זרוע לצדיק, (תהלים צ"ג י"א), והוא ראשי תיבות קבל רנת עמד,**

וזה שאמרו על זה מסתכלין כלפי מעלה, רצונו לומר, למעלה מן אותיות שר"ף, דקאי עלה, שהוא שם קר"ע להמשיך להם כח משם, אז היו מתרפאים, עכ"ל

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות אל "מכון פאר"

**רח' חזון איש 2 בני ברק פקס 03-6161555
נייד 0527-616166**

מייל y0527616166@gmail.com

כך נרמזו גם אותיות **שלמ"ה**, לכך רצה לידע טעמי פרה, יצאה בת קול, וכתב יושר דברי אמת, דאותיות **למש"ה** הם רמוזים בר"ת הללו, ביושר, משא"כ אותיות **שלמ"ה**, עכ"ל. בספר בנין אריאל.

(מובא בספר תורת החיד"א אות י"ד מהספר פני דוד בשם רבני אשכנז, וכוונתו לרבי שאול מאמשטרדם, בעל בנין אריאל).

יט, משה רבינו לא נכנס לארץ מחשש שמא יעשוהו אלוה

כתב המשך חכמה (פרשת ואתחנן דברים ד' ט"ו-כ"א) **כתיב "וה' התאנף בי על דבריכם** וישבע לבלתי עברי את הירדן ובלתי בא אל הארץ הטובה אשר ה' אלקיך נתן לך נחלה"

התכת הכתובים נראה, כי אחד מן הסבות אשר בגללן היה ברצון הגוזר שימות משה במדבר, היה בשביל "כי זה משה האיש"

הוציא מים מצור חלמיש (במדבר חוקת),

פירש כל ימי היותו במדבר מאשה,

"לחם לא אכל ומים לא שתה" (שמות לד, כח),

נתן להם לחם מן השמים (שמות טז),

הרג מלכי האמורי (במדבר חוקת),

בקע ים סוף (שמות בשלח).

אשר לזאת כל ימי חיי בני גילו, אשר זכרוהו מנוער, ודימו במחשבתם כי המה היו בסוגו ובמעלתו, והוסיפו להתקנא בו ואמרו (במדבר טז ג) **"כי כל העדה כולם קדושים... ומדוע תתנשאון" וכו', והביטו אחרי משה להטיל דופי במעלליו, לא חששה התורה כלל.**

אמנם אחרי מות כל הדור ההוא, המלינים והמתרעמים - תמו ונכרתו, אז אנשי דור חדש, אשר מנוער יזכור רק מפעולות משה הבלתי טבעיים, אשר כל מערכות הטבע נקרעו בשבילו, ובפרט בעת היותם נערים, לא נחקק בלבם ליחס זה אל השם ית' אשר משה קורא בשמו ומדבר אליו תמיד,

חששה החכמה העליונה, פן בבואו לארץ ישראל ייחסו אליו כי הוא אלוה, והוא ענין בלתי טבעי - שמין אנושי צועד על כל מערכות הטבע, ויתבטל בלבם הרגש האמונה האמיתית בהשי"ת, ולו יעבדו וישתחוו.